

Arbeidsmarkt in plaats van begrotingsbeleid blijft hoofdprioriteit

A.L. Bovenberg*

De Amerikaanse economie staat aan de rand van een recessie. De terugval van de vraag in de VS is het gevolg van ongebreidelde kredietverlening aan Amerikaanse huishoudens in het verleden. Met dalende huizenprijzen en banken die grote verliezen moeten nemen op uitstaande leningen zitten de Amerikanen nu met een kater na een lange tijd op de pof geleefd te hebben. De Amerikanen gaan eindelijk meer sparen. Wereldwijde vraaguitval is het gevolg. Ook krijgen degenen die direct of indirect gelden geleend hebben aan de Amerikanen het lid op de neus. Verder blijft de dollar zwak door de Amerikaanse recessiedreiging en de pogingen van de centrale bank om de economische neergang in de VS te pareren met het verlagen van de rente. De uitverkoop van Amerikaanse goederen verslechtert de concurrentiepositie van Europese producenten van verhandelbare goederen. Tenslotte worden banken kritischer bij het verlenen van krediet.

Al deze ontwikkelingen leiden tot vraaguitval in Nederland. Maar voor de Nederlandse economie komen de problemen van de Amerikaanse economie gelukkig op het juiste moment. De afkoeling van de wereldeconomie verlicht namelijk de druk op de beperkte productiecapaciteit van de Nederlandse economie nu de arbeidsmarkt al weer erg krap begint te worden. Door de krappe arbeidsmarkt dreigde een herhaling van het einde van de vorige eeuw: een oververhitte economie met forse loonstijgingen die de arbeidskosten opjagen in collectief gefinancierde sectoren als de zorg en het onderwijs. Maar dankzij een minder uitbundige buitenlandse vraag wordt de Nederlandse economie nog iets meer tijd gegund bij de opdracht om de kwantiteit en de kwaliteit van het arbeidsaanbod te vergroten nu de vergrijzing van de bevolking het arbeidsaanbod doet opdrogen. Wel eist de Amerikaanse vraaguitval veel van de flexibiliteit van de arbeidsmarkt in ons land. Arbeid moet namelijk worden verschoven van bedrijven die vooral produceren voor de Amerikaanse markt naar bedrijven die werken voor de Aziatische en Europese markt. Gebeurt dit niet dan blijven de lonen stijgen in de krappe segmenten van de arbeidsmarkt en ontstaat er elders werkloosheid.

Een ander gunstig gevolg van de Amerikaanse recessie is dat het handelstekort van de VS daalt. Dit tekort ligt al jaren als een bom onder de wereldeconomie. Hoe eerder de correctie van dat tekort plaatsvindt hoe beter. Verdere scheefgroei wordt voorkomen omdat beleggers zich weer bewust worden van de risico's verbonden aan het ongebreideld lenen en beleggen in landen met grote schulden. Risicopremies op de betrokken financiële producten stijgen omdat beleggers nu een betere inschatting maken van de risico's. Gelukkig maken de Amerikanen daardoor nu ruimte voor koopkrachtige vraag uit de rest van de wereld. Een wereldwijde inflatiespiraal wordt zo voorkomen. Er is dan ook alle reden om het hoofd koel te houden en niet in paniek te raken. In het onwaarschijnlijke geval dat ook de Nederlandse economie onverhoopt in een recessie zou raken is er geen reden om het begrotingsbeleid aan te passen zolang het begrotingssaldo de signaalwaarde van 2 % van het BBP overtreft. Bos moet stil blijven

zitten terwijl hij geschoren wordt. Gelukkig heeft Zalm de afgelopen jaren voldoende buffers opgebouwd zodat Bos de automatische stabilisatoren vrij kan laten werken binnen de bij de Miljoenennota 2008 vastgestelde uitgaven- en inkomstenkaders. Noch het stimuleren van de vraag om een recessie te voorkomen, noch lastenverhogingen om een verslechtering van het feitelijke overheidssaldo af te wenden zijn noodzakelijk zolang de tegenvallers een conjunctureel in plaats van structureel karakter hebben. Ook de in het begin van deze eeuw gemoderniseerde pensioencontracten dragen bij aan de stabiliteit van de Nederlandse economie. Niet alleen hebben de pensioenfondsen weer vlees op de botten, maar zij vangen verliezen nu ook minder op met hogere premies. In plaats daarvan schorten ze bij tegenvallers de indexatie van de pensioenverplichtingen op aan niet alleen de meest oudere inactieve deelnemers, maar ook de jongere actieve deelnemers. Voor actieve deelnemers komt dit veel minder hard aan dan een hogere pensioenpremie die de loonkosten en de koopkracht direct uitholt. De stabiliserende werking van het pensioensysteem kan verder worden versterkt door actieven meer risico te laten lopen op hun pensioenindexatie dan de inactieven.¹ Het belangrijkste risico van een recessie is dat bij beleidsmakers de urgentie wegvalt voor het vergroten van het arbeidsaanbod en het verbeteren van het functioneren van de Nederlandse arbeidsmarkt in het licht van de vergrijzing. Maar meer en beter gekwalificeerd arbeidsaanbod, beter onderhoud van menselijk talent en een flexibelere arbeidsmarkt met nieuwe zekerheden voor werknemers blijven van groot belang. Zij leggen namelijk de basis voor een duurzaam gematigde loonontwikkeling, een gelijkmatige inkomensverdeling en goede collectief gefinancierde voorzieningen. Balkenende en Bos moeten zich niet richten op het aanpassen van het begrotingsbeleid, maar op het vergroten van zowel het arbeidsaanbod als het aanpassingsvermogen van de arbeidsmarkt.

Lans Bovenberg

* Hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg en directeur van Netspar.

1. Zie A.L. Bovenberg, "Nieuwe pensioencontracten", *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, Jrg. 37, Nr. 3, 2005, 118-128.